

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ “СПРОМОЖНІСТЬ” ТА “ВЗАЄМОДІЯ” У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

УДК 378.091.2 : 355.23] : [316.77 : 159.9] (477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.326855>

Галина Гошко, молодший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
(проблем психолого-педагогічного супроводу діяльності військ),
інституту психологічної підтримки персоналу,
здобувач Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4392-2058>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ “СПРОМОЖНІСТЬ” ТА “ВЗАЄМОДІЯ” У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті висвітлено процес взаємодії майбутніх офіцерів, який є цілеспрямованою діяльністю процесу організації та оптимізації професійної підготовки майбутніх офіцерів, де необхідна обов'язковість контактів усіх учасників процесу взаємодії, незалежно від їх військових звань та посад. На підставі розглянутих визначень “спроможність” та “взаємодія” розглядаємо професійно орієнтовану комунікативну підготовку майбутніх офіцерів ЗС України як цілеспрямований процес освоєння ними професійних комунікативних навичок для забезпечення ефективності дій на полі бою.

Ключові слова: спроможність; взаємодія; комунікація; спілкування; майбутні офіцери; Збройні Сили України; вищі військові навчальні заклади.

Лім. 11.

Halyna Hoshko, Junior Research Fellow of the Research Laboratory
(Problems of Psychological and Pedagogical Support of the Activities of Troops),
Institute of Psychological Support of Personnel,
Applicant of the Petro Sahaydachniy National Academy of Land Forces
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4392-2058>

PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE TERMS “CAPABILITY” AND “INTERACTION” DURING THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

The article deals with the process of interaction of future officers, which is aimed at the process of organizing and optimizing the military training of future officers, where interpersonal communication of all participants in the interaction process is mandatory, regardless of their military ranks and positions. Based on the considered definitions of “capability” and “interaction”, we consider professionally oriented communicative training of future officers of the Armed Forces of Ukraine as a purposeful process of mastering professional communicative skills to ensure the effectiveness of actions on the battlefield. The low level of formation of the capabilities to establish interaction of future officers for effective communication with personnel leads to their passivity, inability to conduct a constructive dialogue, and, as a result, lack of initiative and inaction when performing assigned tasks. Analysis of scientific sources and feedback from military units allowed us to conclude that graduates of higher military educational institutions are not always able to effectively interact with personnel when performing assigned combat tasks. In the current conditions of the Russian-Ukrainian war, the nature of the professional activity of future officers is determined by a number of specific features: rapid decision-making in a short time; performance of duties under strong psychological influence; making responsible decisions in a very saturated information space or with a lack of information, awareness that decision-making involves a probable risk to the life and health of personnel. Therefore, the professional training of future officers of the Armed Forces of Ukraine should be characterized by the degree of ability to interact with personnel under the condition of constant self-improvement, the application of the formed competencies, knowledge, skills, and abilities when performing combat missions as assigned.

Keywords: capability; interaction; communication; fellowship; future officers; Armed Forces of Ukraine; higher military educational institutions.

Вступ. У статті розкрито тлумачення понять “спроможність” та “взаємодія” на основі аналізу дослідницьких і енциклопедичних джерел. Виокремлено наукові підходи до вивчення досліджуваних явищ: загальнотеоретичний, прикладний, філологічний, психологічний та педагогічний. Існує імовірність, що очевидність значення наукових термінів може бути хибною і

впливати на характер мислення дослідника, додаючи йому невизначеності та нечіткості. Але науково-педагогічні поняття повинні мати семантичну визначеність, змістову окресленість для забезпечення точного використання. На сьогоднішній день у сучасній педагогічній літературі спостерігається певна нечіткість щодо визначення понять “спроможність” та “взаємодія”.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ “СПРОМОЖНІСТЬ” ТА “ВЗАЄМОДІЯ” У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Виявлено, що наявність спроможностей до взаємодії під час професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України потребує певних особистісних якостей, умінь і навичок, які забезпечать виконання бойових завдань за призначенням. Спроможність до міжособистісної комунікації командирів та персоналу дає змогу конструктивно налагоджувати взаємодію, орієнтуватися на успіх у службовій діяльності, адаптуватися до нових реалій ведення бойових дій.

Теоретичне осмислення актуальної проблеми пошуку шляхів удосконалення підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України та формування у них спроможностей взаємодіяти з персоналом, вдосконалив їхні якості (компетентності) офіцера та (якості) особистості, здатних орієнтуватися в нових обставинах ведення бойових дій, дає змогу дійти висновку, що зумовлене питання в сучасному науковому дискурсі має різнопланову інтерпретацію, а складність проблеми зумовлює її ґрунтовний аналіз. Тому ми приділили особливу увагу аналізу сутності понять “спроможність” та “взаємодія” у контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософські концептуальні основи проблематики професійної підготовки фахівця ґрунтовані у працях В. Андрущенка, І. Зязюна, В. Кременя, П. Сауха та ін.; психологічні аспекти професійної підготовки – у дослідженнях В. Семиченко, А. Брушлинського та ін.; теоретико-методологічні засади професійної освіти розглядали Г. Васянович, В. Вихрущ, А. Гуржій та ін. Окремі проблеми становлення та розвитку особистості майбутнього фахівця у процесі професійної підготовки висвітлюються у напрацюваннях Г. Балла, І. Беха. Питанням розвитку особистості майбутнього фахівця в умовах неперервності освіти, а також при інноваційних принципах та підходах до освіти присвячені студії С. Гончаренка, Л. Лук’янової, Н. Ничкало, О. Савченко та ін.; формування професійної компетентності майбутніх фахівців вивчали А. Ашерів, С. Гончаренко, М. Лазарев та ін.

Теоретичні основи комунікативної взаємодії були закладені філософськими працями Г. Блумера, Р. Якобсона, М. Вебера, Г. Годе, М. Маклюєна. Активні розробки щодо різних складових комунікацій ведуть українські вчені, зокрема О. Зернецька, Ю. Ганжуров, С. Квіт, Г. Почепцов, О. Холод та інші. Загальні питання психології педагогічної взаємодії у вищій школі розглядали О. Киричук, Г. Костюк, О. Мороз, Д. Ніколенко, В. Сластьонін та інші; психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів можемо побачити в роботах І. Булаха, Л. Долинської.

Однак незважаючи на вагому кількість праць, що присвячені професійній підготовці та комуніка-

тивних здібностей, зокрема майбутніх офіцерів Збройних Сил України, актуалізується перегляд сутності концепційних основ спроможностей до взаємодії за сучасних умов ведення російсько-української війни та їх практичне впровадження у систему професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах.

Мета статті: полягає у визначенні особливостей вживання наукових педагогічних понять, що визначають інтерпретаційні феномени та уточнення вживання понять “спроможність” і “взаємодія” у контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Методи дослідження: емпіричний та елементарно-теоретичний аналіз і синтез, узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна педагогіка має у своєму понятійному апараті багато традиційних термінів, що визначаються по-різному, залежно від контексту їхнього застосування, тому існує необхідність уточнення дефініцій, які характеризують професійну підготовку майбутніх офіцерів Збройних Сил України під час навчання у вищих військових навчальних закладах. Незважаючи на низку публікацій, дотепер залишаються нез’ясованими деякі підходи до визначення понять “спроможність” та “взаємодія”, їхніх основних складових і похідних. Понятійно-категоріальний апарат ще й досі не розвинувся до більш стійкої та загально визнаної термінологічної системи, хоча і з’явилися з цього питання достатньо фундаментальні праці.

Враховуючи важливість та актуальність питання професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України в умовах ведення російсько-української війни, доцільно звернутися до військово-наукових джерел, аналіз яких засвідчив, що сьогодні науковці наводять та розглядають загальні недоліки підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України, які мають організаційний, військово-професійний, лінгвістичний, педагогічний та психологічний характер, де зміст професійної підготовки не завжди адаптований до конкретних завдань, які в майбутньому постануть перед офіцерами Збройних Сил України [3, 201–205].

Уведення Професійного стандарту вищої військової освіти [6], як нормативного документа із забезпечення системи уніфікації, передбачає формування базових професійних складових майбутнього офіцера тактичного рівня всіх видів, родів військ і спеціальних військ Збройних Сил України незалежно від отримуваної у вищому військовому навчальному закладі спеціальності, спеціалізації та посади після завершення навчання. Професійний стандарт вищої військової освіти використовується для: розроблення освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм та навчально-методичних матеріалів до них; формування, відповідно до професійного стан-

дарту, складової плану освітнього процесу вищого військового навчального закладу стосовно підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України; розроблення переліку визначених компетенцій, необхідних для формування у майбутніх офіцерів компетентностей, знань, умінь і навичок для ефективного виконання ними соціально значущих професійних обов’язків як у мирний, так і у військовий час; формування психофізіологічних і особистісних якостей військового фахівця; забезпечення якості вищої військової освіти при підготовці офіцерів Збройних Сил України тактичного командного рівня [7].

Тому формування професійної готовності майбутніх офіцерів під час підготовки у вищих військових навчальних закладах передбачає, на думку А. Зельницького, досягнення кінцевого результату професійної підготовки, а саме: сформованістю передбачених освітньо-кваліфікаційних характеристик майбутніх офіцерів при повному опануванні освітньо-професійними програмами запрограмованих компетентностей, знань, навичок та вмінь, що містять визначені професійно-важливі риси та спроможності взаємодіяти у процесі навчання. Серед них: соціально-особистісні (морально-етичні, індивідуально-психологічні), загальнонаукові (базові знання з гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки), загальнопрофесійні (організаційно-управлінські, правові, тактичні, виховні, інформаційно-комунікативні та ін.), спеціалізовано-професійні (тактико-спеціальні, військово-технічні, методичні) [4, 71–83].

На думку О. Маслій, характерною рисою теоретичної підготовки майбутніх офіцерів у системі освітнього процесу вищих військових навчальних закладів є спрямованість на інтелектуальну, творчу діяльність, через що така підготовка має стати фундаментом, який забезпечує, в подальшому, формування навичок і вмінь майбутніх офіцерів якісно виконувати бойові завдання за призначенням. Крім того, з позиції становлення особистості майбутніх офіцерів Збройних Сил України, обсяг теоретичних знань має бути достатнім для професійного виконання практичних та бойових завдань. В основі теоретичної підготовки майбутніх офіцерів важливим критерієм якості особистості є високий рівень їх професіоналізму [6].

Аналіз українських словникових статей виявив, що здебільшого поняття “спроможність” та “взаємодія” мають багато значень. Семантичне значення термінів допускає їхнє довільне вживання у художній літературі та у науково-педагогічному слововживанні мають мати однозначну або конкретизовану змістову точність.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови “спроможність” трактується через поняття “здатність”: “спроможність – це здатність

до здійснення чого-небудь; наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь; можливість” [1, 453]. А, власне, термін “здатність” трактується як – “могти, вміти здійснювати, виконувати, робити що-небудь, поводити себе певним чином; природне обдарування, здібність” [1, 1378]. Спроможність індивіда – це той, “який має здатність виконувати, здійснювати, робити і т. ін. що-небудь”. Як видно з трактувань, термін “спроможність” потребує обов’язкової конкретизації при його використанні.

У “психологічному словнику американської асоціації психологів” (2015 рік) “спроможність” – ability – розглядається як сформована компетенція або навичка для виконання конкретної фізичної чи психічної дії. Хоча спроможність може бути або вродженою, або розвинутою через досвід, вона відрізняється від здатності набувати компетентності та aptitude – здатність набувати компетентності чи навички через навчання. Спеціальні здібності – це потенціал у певній сфері (наприклад, художні або математичні здібності) [11, 19; 89].

Так, у Воєнній доктрині України вжито термін “спроможності сил оборони”, визначений як здатність досягти необхідного результату під час виконання завдань оборони в певних умовах відповідно до визначених сценаріїв дій та з використанням наявних ресурсів.

Спроможність (оперативна, бойова, спеціальна) – це здатність структурної одиниці (елемента) Збройних Сил (сил оборони) або сукупності сил і засобів виконувати певні завдання (забезпечувати реалізацію визначених військових цілей) за певних умов обстановки, ресурсного забезпечення та відповідно до встановлених стандартів. Кожна структурна одиниця (елемент) Збройних Сил (сил оборони) може мати більш ніж одну бойову (спеціальну) спроможність, а кожна спроможність може реалізовуватися більш ніж одною структурною (одиницею) елементом. Спроможності військ (сил) визначаються (деталізуються) стандартами, специфічними для структурної одиниці (елементу) кожного виду Збройних Сил (роду військ, сил).

Кінцевою метою професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України має стати набуття бойових спроможностей та ефективної взаємодії для професійного розвитку персоналу і виконання ними поставлених завдань.

Провівши аналіз вживання поняття “спроможність” враховуючи наявне вживання терміна у педагогічній науковій літературі, бачимо, що практично не використовується поняття “спроможність” як окремий термін. Та все ж можемо визначити термін – як здатність індивіда, до успішного й ефективного виконання певної діяльності.

З точки зору філософії, “взаємодія” – це всезагальна форма зв’язку предметів та явищ навколиш-

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ “СПРОМОЖНІСТЬ” ТА “ВЗАЄМОДІЯ” У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ного світу, яка здійснюється у результаті їх взаємних змін, а також вказується на важливість взаєморозуміння і дискусії як основи цих процесів. Отже, з погляду філософії “взаємодія, передбачаючи вплив один на одного як мінімум двох об’єктів, водночас означає, що кожен з них перебуває у взаємодії з іншими” [9].

У сучасній психологічній літературі тлумачення терміна “взаємодія” визначається, як вплив однієї реальності (тіла, елементарної частинки, біологічної істоти, людини, співтовариства) на іншу, що змінює її динамічну поведінку. “Взаємодію” також замінюють терміном “інтерація”, де цей методологічний напрям вивчають символічні аспекти соціальних взаємодій. Суспільство і соціальний індивід (соціальне Я) розуміються як реальності, що стверджуються у сукупності процесів міжіндивідуальних взаємодій. Багатство і своєрідність закладених у тій або тій особистості реакцій, засобів діяльності, символічних змістів залежить від системи взаємодії, у яких вона бере участь [5].

У педагогічній літературі “взаємодія” визначається як процес спільної діяльності педагога та того, хто навчається, що має конкретну педагогічну мету, яка базується на встановлених нормах і цінностях, а її наслідком є зміни в цінностях, установках, діяльності, особистісному світорозумінні й поведінці [2, 8]. Основу кожної взаємодії становить конкретний зміст освіти, відповідні методи і форми організації навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається.

У “Великому тлумачному словнику української мови” процес взаємодії між двома чи кількома особами, що полягає в обміні між ними інформацією пізнавального або емоційно-оцінного характеру дефініюється як поняття “спілкування” [1, 1368]. У вузькому розумінні, здатність взаємодіяти можна визначити як спілкування, та у випадку взаємодії майбутніх офіцерів Збройних Сил України у контексті професійної підготовки у закладах вищої освіти самого “спілкування” недостатньо.

Також ми можемо розглядати процес взаємодії як “комунікацію”, хоча поняття не є синонімами. Комуніколог Т. Гобан-Клас наводить тлумачення поняття “комунікація” як взаємодія за допомогою символів; комунікація як обмін значеннями між людьми, які мають спільне в сприйманні, прагненнях і позиціях [10].

Здійснивши аналіз поданих визначень, доходимо висновку, що “спілкування” та “комунікація” не є полярними один до одного, а навпаки взаємодоповнюють, розкривають різні аспекти сутності поняття “взаємодія”.

Необхідно також зауважити, що міжособистісна комунікація педагога та курсанта у процесі професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах, побудована за принципом суб’єкт-

суб’єктної взаємодії, зокрема здатності сприймання отриманої інформації та розуміння індивідуальності кожного суб’єкта взаємодії їх потреб та інтересів; виявлення зацікавленості в отриманні знань та практичних навичок курсантами, співпереживання викладачів за успіхами та невдачі курсантів, що дозволяє уникнути формалізму та догматизму навчального процесу [8, 45–48].

Висновки. Професійна підготовка майбутніх офіцерів Збройних Сил України під час ведення російсько-української війни ускладнюється значним фізичним і психічним навантаженням, високою відповідальністю за прийняті рішення, наявністю загрози життю і здоров’ю, ескалацією та стрімким розвитком подій, а тому вимагає формування спроможностей ефективно взаємодіяти (за допомогою вербальних і невербальних засобів) майбутніх офіцерів Збройних Сил України під час професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах та орієнтуватися у ситуаціях міжособистісної комунікації. Саме наявність здатності майбутніх офіцерів до взаємодії з персоналом обумовлюють ефективність виконання бойових завдань.

На підставі розглянутих визначень “спроможність” та “взаємодія” розглядаємо професійно орієнтовану комунікативну підготовку майбутніх офіцерів Збройних Сил України як цілеспрямований процес освоєння ними професійних комунікативних навичок, які забезпечать можливість ефективності на полі бою.

Перспективою подальших досліджень є намір теоретично обґрунтувати та розробити науково-методичні рекомендації, які дадуть можливість упровадити авторські розробки в практику професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України та визначити шляхи їх реалізації у військово-педагогічній практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. 1728 с. ISBN 966-569-013-2, с. 1182. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnuk/page/398/mode/2up?view=theater>
2. Взаємодія школи і родини у вихованні молодших школярів: вітчизняний і зарубіжний досвід: методичні рекомендації для бакалаврів і магістрів початкової освіти / уклад. І. Козубовська, Г. Розлущка, О. Савко. Ужгород : УжНУ “Говерла”, 2021. 28 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35934>
3. Данильченко О.А. Теоретичні аспекти професійної підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Науково-практична конференція “Теорія і методика професійної освіти”*, 24–25 листопада 2023 р. / Запоріжжя. 2023. С. 42–44. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/69/1110/229-0-1?inline=1>
4. Зельницький А.М. Концептуальні засади гарантування якості підготовки майбутніх офіцерів Збройних сил

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ “СПРОМОЖНІСТЬ” ТА “ВЗАЄМОДІЯ” У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

України у вищих військових навчальних закладах. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки*. 2017. № 6. С. 71–83.

5. Лук'янець В.С. Взаємодія. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін. ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. URL: <https://esu.com.ua/article-33901>

6. Маслій О.М. Система професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння у вищих військових навчальних закладах: теоретичний і методичний аспекти : монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2019. 324 с.

7. Наказ МО України від 15.02.2024 № 120 Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти. *Законодавство України*. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/526394_768242

8. Радул С.Г. Міжособистісна комунікація як детермінанта професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9–10 (28–29). С. 45–48. URL: <https://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2014/9-10/12.pdf>

9. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ : КВІЦ, 2020. 274 с.

10. Goban-Klas, Tomasz. The orchestration of the media: the politics of mass. Boulder, Colo : Westview Press, 1994. 289 p.

11. VandenBos G.R. (Ed.). *APA dictionary of psychology* (2nd ed.). American Psychological Association. 2015. DOI: <http://https://doi.org/10.1037/14646-000>

REFERENCES

1. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) [A large interpretive dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, 2005. 1728 p. Available at: <https://archive.org/details/velykyslovnyk/page/398/mode/2up?view=theater> [in Ukrainian].

2. Vzaiemodiia shkoly i rodyny u vykhovanni molodshykh shkoliariv: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid: metodychni rekomendatsii dlia bakalavriv i mahistriv pochatkovoi osvity [Interaction between school and family in the education of younger schoolchildren: domestic and foreign experience: methodological recommendations for bachelors and masters of primary education] Uzhhorod: Publ. “Hoverla”, 2021. 28 p. Available at: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35934> [in Ukrainian].

3. Danylchenko, O.A. Teoretychni aspekty profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Theoretical aspects of professional training of future officers of the National Guard of Ukraine]. Scientific and Practical

Conference “Theory and methodology of vocational education”, November 24–25 2023. Zaporizhzhia. pp. 42–44. Available at: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/69/1110/2290-1?inline=1> [in Ukrainian].

4. Zelnytskyi, A.M. Kontseptualni zasady harantuvannia yakosti pidhotovky maibutnikh ofitseriv Zbroinykh syl Ukrainy u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh [Conceptual principles for ensuring the quality of training of future officers of the Armed Forces of Ukraine in higher military educational institutions]. *Journal of the Cherkasy university*. Cherkasy, No. 6. pp. 71–83. [in Ukrainian].

5. Lukianets, V.S. (2005). Vzaiemodiia. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Kyiv. Available at: <https://esu.com.ua/article-33901> [in Ukrainian].

6. Maslii, O.M. (2019). Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv raketno-artyle-riiskoho ozbroiennia u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh: teoretychni i metodychni aspekty [The system of professional training of future officers of missile and artillery weapons in higher military educational institutions: theoretical and methodological aspects]. *Khmelnitskyi*, 324 p. [in Ukrainian].

7. Nakaz MO Ukrainy vid 15.02.2024 № 120 Pro zatverdzhennia Polozhennia pro osoblyvosti orhanizatsii osvithnoho protsesu u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh Ministerstva oborony Ukrainy, viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoi osvity, zakladakh fakhovoi peredvyshchoi viiskovoi osvity [Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated 02/15/2024 No. 120 On approval of the Regulation on the peculiarities of the organization of the educational process in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine, military training units of higher education institutions, institutions of professional pre-higher military education]. Available at: https://zakononline.com.ua/documents/show/526394_768242 [in Ukrainian].

8. Radul, S.H. (2014). Mizhosobystisna komunikatsiia yak determinanta profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia inozemnoi movy. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti* [Interpersonal communication as a determinant of professional training of a future foreign language teacher]. *Education and development of a gifted individual*. No. 9–10 (28–29). pp. 45–48. Available at: <https://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2014/9-10/12.pdf> [in Ukrainian].

9. Filosofiia: slovnyk terminiv ta personalii [Philosophy: dictionary of terms and personalities]. V.S. Blikhar, M.A. Kozlovets, L.V. Horokhova, V.V. Fedorenko, V.O. Fedorenko. Kyiv, 2020. 274 p. [in Ukrainian].

10. Goban-Klas, Tomasz (1994). The orchestration of the media: the politics of mass. Boulder, Colo.: Westview Press, 289 p. [in English].

11. VandenBos, G.R. (Ed.). (2015). *APA dictionary of psychology* (2nd ed.). American Psychological Association. DOI: <https://doi.org/10.1037/14646-000> [in English].

Стаття надійшла до редакції 13.04.2025

“Прагнення до нового – перша потреба людської уяви”.

Стендаль

французький письменник

